

A KIADÁSRÓL

Kötetünk egy viszontagságos kritikus pályára reprezentatív írásait tartalmazza, ciklusokba csoportosítva. Az anyag ilyen ciklusokba rendezését a szerző munkásságának, érdeklődésének, téma-vonzalmainak tagolódása szabta meg, s a jobb áttekintést, az anyagban való könnyebb tájékozódást szolgálja. Egyben azonban, azzal, hogy megbontja a tiszta kronológiai rendet (amely viszont ömlesztett anyagával okozna zavart a tájékozódásban), némiképp elrejtje a pályáiv tanulságos, a mostoha körülményektől egyenetlen alakulását.

Rendelkezünk viszont egy, a teljesség igényével készült Földes-bibliográfiával. Egyetemi diplomamunka függelékeként készült — kis hibaszázalékkal (Földes László irodalmi munkássága. Könyvészeti adalék. Összeállította Gáspár Sándor, é.n.). Ennek a munkának a B jelzésű fejezete nagyon tanulságos áttekintést nyújt Földesnek a körülmények által erősen korlátozott, rapszodikus alkotói pályájáról. Ez a fejezet az időszaki sajtóban 1948-tól 1972-ig (bezárólag) megjelent Földes-írásoknak összesen 187 címét tartalmazza. Ez a 187 cím, ha a folytatatosan megjelent nagyobb tanulmányok minden közleményét külön megjelenésnek számítjuk, összesen 202 megjelenést tesz ki. Ennek a számnak az évekre és lapokra lebontott táblázata, tehát az, hogy mikor hol publikált Földes és hol nem, hogy mikor hiányzott teljesen vagy majdnem teljesen a sajtó nyilvános fórumáról — több mint érdekes. Íme:

	48	49	50	51	52	53	54	55	48—55	56	57	58	56—58	48—58	59—64
Utunk	5	8	6	6	5	6	2	—	38	5	13	11	29	67	
Irodalmi Almanach		1							1					1	
Igaz Szó					1	4	4		9		3		3	12	
Korunk											2		2	2	
R. Magyar Szó		1							1					1	
Román nyelvű lapok				2	1				3	1	2		3	6	
Összesen	5	8	8	6	5	9	7	4	52	9	15	13	37	89	

	65	66	67	68	69	70	71	72	65—72
Utunk	39	18	3					1	61
Igaz Szó									
Korunk	1		2	1	1				5
Előre		1	2		2				5
Dolgozó Nő		1							1
A Hét						3	25	9	37
Román Lapok	1						2		3
Összesen	41	20	7	1	3	3	27	10	112

A táblázatokhoz csupán néhány megjegyzést fűznék. A legszembetűnőbb persze az 1959—1964. évek nagy cezúrája, a hat teljes évig tartó letiltás. Ami előtte van, az akár problémátlan folyamatosságnak is tűnhet. Jobban odanévezve azonban feltűnik, hogy 1954-ben alig, 1955-ben pedig egyáltalán nem szerepel az Utunkban. Ezekben és a következő 1956-os évben az Igaz Szó kerül előtérbe, de később, 1956 után az Igaz Szóban többé egyetlen írása sem jelent meg. Amikor 1957—1958-ban főszerkesztője volt az Utunknak, közleményeinek száma ott a korábbi átlag kétszeresére ugrott. Ezután következtek a hallgatás, az elhallgatás évei.

A szilencium feloldása utáni (1965—1966-os) statisztika valamiféle diadalmas visszatérést sugall. Valójában erre a visszatérésre csak a hátsó ajtót engedélyezték számára: az első három írása (a legelső még 1964 december végén jelent meg, de a táblázaton ez is az 1965-ös oszlopban szerepel) csak (-s -ó) szignóval jelzett arasznyi minirecenzió, és csak ezek után, január végén jelenik meg először saját nevével fémjelzett írás a lapban (*A lehetetlen ostroma*, J. P. Sartre: *A szavak* c. könyvének kritikája). Nem különben ez indulásnál az összegezés: az Utunkban 1965-ben feltüntetett 39 megjelenésből 22 az 1966 évbéli 18-ból 8 szignóval jelzett, fűlszövegnyi terjedelmű minirecenzió volt. Egy tervezett rangos esztétikai rovatból pedig — nem lett semmi. (Lásd bővebben a *Miniátúrok az óriásról* című írás jegyzetében.) Vagyis: eltöröltek ugyan egy — már terhessé vált — letiltást, de annyira már nem, hogy Földes valóságos súlyával és jelentőségével térjen vissza, hogy rendszeresen megjelenő rangos írásokkal, saját elméleti rovatval lehessen jelen az irodalmi élet fórumán. Tudomásul kellett vennie: közölhet azt, amit a szerkesztőség megrendel: penzum írást, recenziót, lapot töltő érdekességet. Rangos, saját mondanivalóját már csak módjával. Kínos tárgyalások, alkudozások árán. Az Utunkban 1967-ben már csak egyetlen könyvkritikával és két minirecenzióval szerepelt (valamint további két-két írással a Korunkban, illetve az Előrében). Az Utunkban ezután többé nem közölt írást. Az 1972-es jelenlétének az a magyarázata, hogy a lap teljes terjedelmében hozta a Pezsgő-díj vitájának jegyzőkönyvét, Földes ottani felszólalásával együtt. 1967 őszétől A Hét megjelenéséig eltelt kerek három év alatt csak négy írását olvashattuk az időszaki sajtóban (kettő-kettő a Korunkban, illetve az Előrében jelent meg), és csak A Hét indulásával jut újra saját fórumhoz.

Földes Lászlónak életében egyetlen kötete jelent meg, 1968 nyarán, az Irodalmi Könyvkiadó gondozásában, 25 ív terjedelemben, 1300 példányban. Címe: *A lehetetlen ostroma* — Bírálatok és cikkek. Azóta sem több — mindmáig. Könyvét a szerző a következő lakonikus közléssel bocsátotta útjára: „Kötetem anyagát az utóbbi tíz évben írt szövegeimből válogattam össze. Az 1956—1958-as időszakban létrejött írásaim egy részén stiláris módosításokat, illetve rövidítéseket hajtottam végre.”

Jelen kiadásban e kötet minden írását közöljük, éspedig — annak az általános úzsnak jegyében, miszerint véglegesnek a szerző utolsó javítása szerinti szöveg tekintendő — a kötetben megjelent formában. (Néhány más írás esetében a sajtóban megjelent szöveg helyett a hagyatékban talált, a szerző által véglegesített, nyomdakész gépirat bizonyult teljesebbnek.)

A válogatás kritériumának fogadtuk el azt is, hogy Földes kötete összeállításakor a neve alatt 1956 előtt megjelent írásokat mint „diktando-szövegek”-et kategorikusan kiostálta, nem vállalta. Ez nem az ő személyes kudarca volt. A hatvanas évek derekán más sem vállalta már az 1948—1955-ös időszakban megjelent elméleti, kritikai, publicisztikai írásait, minthogy tartós értékű ilyen munkák közzététele azokban az években egyszerűen nem volt lehetséges.

(Ez időszakbeli írásait tehát Földes nem vállalta. Vállalta viszont jó lelkiismerettel az irodalmi és általában a szellemi életben — a katedrán, de még inkább az Irodalmi Könyvkiadó kolozsvári szerkesztősége élén — azokban az években betöltött szerepét. Erről a szerepről az írásbeliség szintjén könyvszerkesztő-irodalomszervező munkájának dokumentumai, belső használatra készült akkori lektori jelentései tanúskodnának. S ha ezek elérhetőek volnának, akkor válogatás dolgában szívesen átlépnék most a kötete összeállításakor Földes megvonta határt. Ezek a lektori jelentések ugyanis, noha nyilván feltűnő módon igazodtak a kor áthághatatlan játékszabályaihoz, egyben a béklyóban táncolás művészetét is példázták: a szűkre szabott feltételek optimális kihasználását az értéktetés érdekében. Ám ezek a dokumentumok, ha a kiadók átszervezése után egyáltalán megmaradtak, akkor ma valamelyik fővárosi gyűjtőhelyen található, tonnányi összehordott kéziratköteggel elkeverve. Így aztán ma már csak az egykori ESPLA (Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó) szerkesztőségi munkatársaitól tudunk arról, hogy Földes (és kollektívája) szívós és leleményes kitartással és sokszor sikerrel küzdött egy-egy érdemes írás megjelentetéséért, vagy méltatlanul mellőzött szerzők — például az érthetetlenül újra elfeledett Daday Loránd — publikálási jogáért.)

Kiadásunknak körülbelül fele terjedelmét töltik ki azok az írások, amelyeket maga a szerző vett fel 1968-ban megjelent kötetébe. A másik fele részben *A lehetetlen ostroma* lezárása után keletkezett (megjelent, illetve a kéziratot hagyatékban talált) írásokot tartalmazza, részben olyan írásokat az 1956—1967-es időszakból — zömében színikritikákat és az Utunk Új Könyvek rovatába írt minirecenzióit 1965—1967-ből —, amelyeket Földes, szigorúbb válogató szempontjait következetesen érvényesítve, kihagyott kötetéből. A színikritikákat például efemerségük miatt. Mert az olvasóval való szótértéshez kell a színházi esemény közös élménye vagy legalábbis annak a lehetősége, illetve mert az ilyen kritika funkcióját veszti, mihelyt tárgya, a produkció lekerül a műsorról. A minirecenziókat pedig kis méretüknél fogva alkalmatlannak tartotta igényesebb kritikusai mondanivaló hordo-

zására. Ezeket a legjobb esetben is csak amolyan ujjgyakorlatoknak tekintette.

Elismerve a válogatás ily kritériumának jogosságát és megalapozottságát, legalább oly jogosnak és megalapozottnak tartom a magamét, amely nem mond le az életpályát, az írói pályát hitelesen dokumentáló jó írásokról csak azért, mert azok nem tartoznak az idővel is dacoló legjobbak közé. Színkritikái például, valóban a produkciót visszhangzó megjelenésükkor, mintegy dialógusban magával az eleven színházi étellel, voltak igazán ható, alakító, ízlésformáló írások. Ma kritikusai működésének dokumentumaiként fontosak. Márpedig Földesnek szenvedélye volt a színház, s amikor publikálhatott, rendszeresen írt színkritikát — a korszerűsödés, a megújulás következetes szorgalmazása, illetve nyugtázása jegyében. Dokumentumként került a kötetbe a minikritikák csokra is. Dokumentálja azt is, hogy az 1965-ös újraindulás megcsillant lehetőségeiből az esztétikai rovat meghíusultával (lásd: *Miniatűrök az óriásról* jegyzetét) nagyobbrészt ez valósulhatott meg: félanonim kisrecenziók sorozata. De egyben azt is, hogy azokból az ujjgyakorlatokból újra és újra önértékű virtuóz etűdök kerekedtek. És ezek már többek mint dokumentumok.

Kötete *Elméletek és viták* című ciklusa elé Földes László a következő bevezetőt írta:

„Engedtessek meg előljáróban néhány mentegetőző szó. Elkövettem azt a könnyelműséget, hogy művészetelméleti kérdésekkel többnyire viták kapcsán foglalkozzam. Ilyenformán az ideszerezett szövegek nagyobb része vitacikk, s azokat polemikus formájuktól elválasztani nem tudom. Kötetbe azonban az elmélet kedvéért gyűjtöttem őket, nem vitatkozó szenvedélyem kiéléséért. Mentegetőzőm pedig azért kell miattuk, mert itt vitapartnereimtől megszabadultan állok elé velük, ami — ha megjegyzés nélkül teszem — tisztességtelen előnyhöz juttat. Aki egyedül vitatkozik, annak jó esélye van arra, hogy véleményét máris igazságként fogadtassa el; óhatatlanul nagyobb súllyal hatnak az érvei. Én azonban tudom, hogy okos és felkészült vitapartnereim ellenérvei híján ez csak amolyan irodalmi árnyék-bokszolás. Bízom benne, hogy kifejtett nézeteim megközelítik az igazságot, de ebben a keretben erről nem lehet biztosítéka az ellentétes állásponttól megfosztott olvasónak. Ezért arra kérem, olvassa ezeket a szövegeket annak a tudatában, hogy vitatott nézeteket tartalmaznak, s ha már a vitától elvonatkozni nem lehet, figyeljen inkább az elméleti tartalomra, semmint a közlés polemizáló, helyenként indulatosan szubjektív formájára.”

Kiadásunk az ilyen vitacikkek, valamint a különböző ankétek keretében megjelent írások jegyzetében az olvasó rendelkezésére bocsátja a vita, illetve az ankét lehetőleg teljes bibliográfiáját.

A hagyatékban mindössze négy lektori referátum gépmásolata maradt meg. A legkorábbi 1965-ből való. Ezekből hármat közlünk,

mint Földes irodalombíró bábá-szerepének fontos dokumentumait, annak ellenére és annak nyomatékos előrebocsátásával, hogy a lektori referátum belső használatra szánt műhelymunka: céhbelinek szól, ki fél szóból is ért. Éppen ezért értheti félre, értheti rosszul a nem céhbeli, ki „érettebb bátyjától” az irodalomkritikától úgy szokta meg, hogy a kifogásokat, a negatívumokat egy lehetőleg minél árnyaltabb összképbe helyezve kell kifejezni. Ettől eltérőleg, a lektori jelentés ilyenkor gyakran sarkít, mintegy felkiáltójellel hívja fel a szerkesztő figyelmét a kifogásolt mozzanatra, aki — úgyis tudja a többit. De az ilyen belső referátumok helyes olvasatának nemcsak a céhbeliek konszenzusa, a kéziratral való együttolvasás kontextusa is előfeltétele. E referátumoknak a nagyobbik fele rendszerint oldal- és sorszámmal lokalizált szövegrészre vonatkozó széljegyzet-észrevételből áll. Ezek önmagukban — a szöveg nélkül, amiről szólnak — értelmetlenek, de legalábbis érthetetlenek. Együttolvasva pedig érdektelenek. Legalábbis az a nagyobbik rész, amely nem elvi, hanem technikai jellegű megjegyzés — és természetesen csak annak, aki nem a könyvszerkesztés gondjával olvassa. Ilyen jellegű szövegrészeket esetenként elhagytunk. Helyüket szögletes zárójelbe foglalt három ponttal [...] jelöljük.

Alább a kötet minden írását — címe feltüntetésével — jegyzet kíséri. Ennek a cím utáni első adata a felhasznált szöveg forrását jelöli. Ez vagy az utolsó, a szerző által gondozott megjelenés, vagy a hagyatékban megőrzött, a szerző kezével javított nyomdakész gépirat (másolat) szövege. Ezt az adatot — ha volt ilyen — a megjelenés, illetve a korábbi megjelenés adata követi, majd a további szükséges információk. A bibliográfiai adatok rögzítések a következő rövidítéseket használom:

ALO	Földes László: <i>A lehetetlen ostroma</i> . Bukarest, 1968. 1—400.
ISz	Igaz Szó. Szépirodalmi folyóirat. Marosvásárhely.
K	Korunk. Művelődési havi szemle. Kolozsvár.
H	A Hét. Társadalmi-politikai-művelődési hetilap. Bukarest.
U	Utunk. Szépirodalmi hetilap. Kolozsvár.
E	Előre. Országos politikai napilap. Bukarest.

A rövidítések alkalmazásai:

ALO után: A kötet oldalszámái -tól, -ig.

ISz és K után: Évszám. A lap évi sorszáma. Oldalszámok -tól, -ig.

E, H és U után: A lap keltezése: Év. Hó. Nap. (Lapsorszám) Oldalszám.

Folytatásos közlés esetén, valamint a viták és ankétok könyvszeti adatainál az évszámot csak az első közleménynél tüntetem fel.

JEGYZETEK

A kritikus ostroma

Huszár Sándor: *Az író asztalánál*. Irodalmi Könyvkiadó Bukarest 1969. 311—377. — U 1968. IX. 27. (39) 2. Huszár Sándor interjúja *A lehetetlen ostroma* című kötet megjelenése alkalmából készült. Mint Földes László „ars critica”-ja került a kötet élére.

A LEHETETLEN OSTROMA

Dsida Jenő költészete

ALO 9—45. — U 1957. IX. 19. (38.) 8—9., IX. 26. (39.) 4—5., X. 3 (40.) 8—9., X. 10 (41.) 4—6. — a *Nézzünk hát szembe* sorozatban.

Ennek a sorozatnak, mely programszerűen, alkotóig és művekig menő konkrétsággal először tűzte napirendre irodalmi hagyományaink számbavételét és tudatosítását — közvetlen kiváltója:

1. *Méliusz József*: *Közelmúltunk irodalma* című írása volt (U 1957. III. 30. (13.) 4—5. — kötetben: Méliusz József: *Az új hagyományért*. Bukarest 1969. 11—17.). Ennek az írásnak több kitételét vitatja

2. *Nagy István*: *Nézzünk hát szembe...* című cikke (U 1957. IV. 13. (15) 4—6.).

Ettől kezdve *Nézzünk hát szembe* sorozatcímmel a következő írások jelentek meg az Utunkban:

3. *Nagy István*: *Mit „vall” és mit „vállal” Berde Mária* — V. 11. (19.) 6—7.

4. *Nagy István*: *Vakvágányról a szocializmus nyílt vágányára*. (Kacsó Sándor és mások.) — V. 30. (22.) 6—7.

5. *Izsák László*: *Amivel lehetetlen egyetérteni*. (Széjjegyzetek Méliusz József cikkéhez.) — VI. 27. (26.) 8—9.

6. *Marosi Péter*: *Mit ér Bánffy trilógiája*. I—II. — VII. 4. (27.) és VII. 11. (28.) 8—10.

7. *Fuchs Simon*: *Forradalmi hagyományaink és Salamon Ernő* — VII. 18 (29.) 6—7.

8. *Katona Szabó István*: *Jegyzetek Berde Mária műveiről*. I—II. — VII. 25. (30.) 8—9 és VIII. 1. (31.) 4—6.

9. *Robotos Imre*: *A cinizmustól a közösségi humánusig*. I—II. (Karácsony Benő) — VIII. 8. (32.) 8—9. és VIII. 15. (33) 6.

10. *Varró János*: *A megalkuvás és jobbratolódás gyökerei*. (A 20-as évek.) I—III. — VIII. 22. (34.) 8—9., VIII. 29. (35.) 2—3., IX. 5. (36.) 8—9.

11. *Huszár Sándor*: *A humánusmtól a cinizmusig*. Hozzászólás Robotos Imre cikkéhez (Karácsony Benő). — IX. 12. (37.) 4—6.

Ezt követte az *Utunk*: Nézzünk hát szembe című — IX. 19. (38.) 1—2. —, menet közben a sorozat indokoltóságát, fontosságát hangsúlyozó, a széles körű eszmecsere, ellentétes nézetek szembeállításával szembeállított kiálló szerkesztőségi cikke. Az ugyanitt induló Dsida-tanulmány után további írásokat ígér Salamon Ernő, Gaál Gábor, Nagy István, Asztalos István, valamint Áprily Lajos, Kós Károly, Tamási Áron, Kuncz Aladár, Reményik Sándor, Nyíró József írói munkásságáról.

12. *Földes László*: Dsida Jenő költészete. I—IV. — IX. 19. (38.) 8—9., IX. 26. (39.) 4—5., X. 3. (40.) 8—9., X. 10. (41.) 4—6.

13. *Marosi Péter*: Jegyzetek Salamon Ernő lírájáról I—III. — X. 17. (42.) 8—9., X. 24. (43.) 4—5., X. 31. (44.) 6—7.

14. *Székely János*: Nagy István régebbi novelláiról. I—II. — XI. 7. (45.) 4—5—6., XI. 14. (46.) 6—7.

15. *Jancsó Elemér*: Ady és a hazai magyar irodalom kialakulása. I—III. — XI. 21. (47.) 8—9—10., XI. 28. (48.) 8—9., XII. 5. (49.) 6—7.

16. *Katona Szabó István*: Nyíró József írói útja. I—II. — XII. 12. (50.) 8—10., XII. 19. (51.) 4—5.

16/a. *Bajor Andor* paródiája — Marosi Péter: Nézzünk hát szembe bátran Cirinyáki Mórral. — XII. 31. (53.) *Ütünk*.

17. *Izsák József*: Valóság és világkép. Asztalos István felszabadulás előtti műveire. I—II. — 1958. I. 9. (1.) 8—9., I. 16. (2.) 4—5.

18. *Csehi Gyula*: Irodalmunk baloldali forrásvidékén. I—III. — I. 23. (3.) 8—9., I. 30. (4.) 6—7., II. 6. (5.) 8—10.

19. *Antal Péter*: Omló világ „árnyék-kapitánya”. Jegyzetek Reményik Sándor lírájáról. I—III. — II. 20. (7.) 8—9., II. 27. (8.) 6—7., III. 6. (9.) 8—9.

20. *Jordáky Lajos*: Korvin Sándor. I—III. IV. 3. (13.) 8—9., IV. 10. (14.) 6—7., IV. 17. (15.) 10—11.

21. *Kahána Mózes* levele (Alupka Krim 1958. április 15.). Még egyszer a „forrásvidéken” — VI. 19. (29.) 4—5.

22. *Szócs István*: Még egyszer (s talán utoljára) Reményikről. — VII. 3. (26.) 4—6.

A sorozat ezzel megszakadt. Három hét múlva — a július 24-én megjelent 29. számban közölte a lap a *Scinteia* fordulatot hozó, nagy terjedelmű irodalompolitikai irányadó cikkét (*A marxista-leninista elvszerűség megerősítéséért az irodalombírálatban*). és ettől kezdve a lap energiáit szinte teljesen a jelenlét való szembenézés szövevényesebb feladatai köthették le. Még csak egy — akár csak formális — záró cikkre sem jutott már gond, idő és energia. És jellemző, hogy ezt a műlasztást az a népes olvasótábor sem róttá fel a lapnak, amelyik pedig a sorozat közleményeit rendkívüli érdeklődéssel, sőt lelkesedéssel követte és vitatta addig.

A mai átlagolvasó viszont ezt a rendkívüli érdeklődést nem érti már. Nem érti, tán el sem hiszi, hogy akkor a dogmatizmus alapjait ingathatták meg olyan írások, amelyeknek terminológiáját és érvelési stratégiáját ő ma már ásatagul dogmatikusnak, korszerűtlennek érzi. A szöveg értelmezéséhez hiányzik számára a

szélesebb értelemben vett szövegösszefüggések kortársi dimenziója, például annak a tudata, hogy egy-egy kényesebb téma közlését hosszú és bonyolult küzdelem, egyfajta, az akkor érvényes szabályok szerinti kötött fogású birkózás előzte meg a szerkesztő bizottságban vagy a sajtóirányítás más kabinetjeiben, hogy szembesülő exigenciák ilyen egyeztetése nyomán valósult meg az, ami akkor lehetségesnek, közölhetőnek bizonyult.

Az akkori szerzők viszont, tudatosan vagy csak ráérezve, de mindezt már eleve tudták. Tudták, hogy a közegben (mely az ő mindennapjuk közege volt) milyen fénytöréssel kell számolniok, hogy a színskála mely tartományának sugarait nyeli el az a közeg, hogy milyen egyáltalán az áteresztőképessége, és mindezzel számolva: az abszolútum helyett már eleve az optimálisra törekedtek. Földes is — társainak többségénél sokkal tudatosabban. A Dsidatanulmány koncepciójának kidolgozásakor — 1957-ben — a téma irodalmi-esztétikai-történelmi megközelítésének igényét tudatosan egyeztette és szőtte össze egy jól átgondolt irodalompolitikai koncepció stratégiai és taktikai megfontolásaival. A tanulmány ez irodalompolitikai irányultsága akkor — közvetlenül vagy közvetve — perspektívát nyitó, mozgástért szélesítő funkciót töltött be a szellemi életben, ma túlméretezettnek, ballasztnak tűnhet.

Csakhogyz: Dsida volt talán a legkényesebb téma akkor az egész Nézzünk hát szembe sorozatban. A feladatot nem könnyítette, hanem bonyolította az a körülmény, hogy Dsida körül egyszer már (éppen egy évvel korábban) felkavarodtak a kedélyek egy rövid, és inkább csak demonstratív, inkább csak indulatokat levezető-felajzó csörte nyomán, melynek pástja (részben) az Utunk volt:

1. *Panek Zoltán*: Dsida Jenő ébresztése. 1956. IX. 21. (38.) 4.
2. *Szilágyi András*: Tévedtünk volna? X. 5. (40.) 4.
3. *Szőcs István*: A Dsida-érem másik oldala. X. 19. (42.) 4.
4. *** Dsida és a kortárs elfogultsága. X. 26. (43.)
5. *Szentimrei Jenő*: Fej vagy írás — A Dsida-érem megnyugtató oldala. XI. 7. (44.) 2.

Ami akkor a sajtóban megjelent, csupán szelíd változata volt azoknak a szenvedélyes kifakadásoknak, amelyek azon a zaklatott őszön az irodalom táborát Dsida ügyében (is) megosztották. A szektás szemlélet a publicista Dsida jobboldaliságáért sommásan elmarasztalta a költő Dsidát. Az ellentábor pedig e perzekutori értetlenséggel azt az akkor nehezen védhető tételt fordította szembe, miszerint Dsida költészete lényegében és fő vonásaiban *mindig haladó*.

Egy évvel e szenvedélyek és elfogultságok kirobbanása után a Dsida-rehabilitáció földesi stratégiája abban a tételben fogalmazódott meg, hogy Dsida költészete lényegében és fő vonásaiban *sohasem haladásellenes*. És ezt a terjedelmes, gazdagon dokumentált tanulmány megtámadhatatlanul bizonyította. És nemcsak ezt. Azt is, hogy Dsida lírája érték, hogy vétkes módon irodalmunkat szegényítené olyan szektás törekvés, mely ezt a lírát kirekeszteni örökségünkéből.

Földes tanulmányának érdeme és jelentősége, hogy utána többé nem lehetett kétségbe vonni Dsida költészetének polgárjogát irodalmunkban.

Az egészet akartam

ALO 46—83. — ISz 1956. 5. 685—712., 6. 855—870., 7. 999—1007. — Szabédi László költői útja címen.

Szemlélet és szemléletesség

ALO 84—103. — K 1958. 5. 752—766.

Az ember sorsa két látószögből

ALO 104—129. — A tanulmány első része (elkészült 1957-ben) Folyók, fák, csillagok — és az ember sorsa címen K 1958. 4. 603—616., a második rész (elkészült 1965-ben) az ALO-ban jelent meg először.

Négysorosok világa — világok négy sorban

ALO 130—155. — Elkészült 1958-ban.

Én és a mindenség

ALO 165—199. — A tanulmány II. fejezete Harminc évesek. Lászlóffy Aladár címen U 1966. X. 14 (41.) 2—3., az I., III. és IV. fejezet (elkészült 1967-ben) Én és a mindenség. Lászlóffy Aladár költészetéről címen K 1968. 2. 214—222.

Lélektan és „lélektan”

ALO 200—211. — Elkészült 1959-ben.

Önvallomás reményekről és csalódásokról

ALO 212—218. — U 1967. II. 10. (6.) 4. (Elkészült 1966-ban.)

Viharos tetőkről hallgatag gyökerek alá

ALO 219—237. — A sémától a lélek gyökeréig. Papp Ferenc próbatétele címen K 1967. 9. 1227—1237.

Egy nyitány és a vezérmotívumok

ALO 240—259. — U 1966. VIII. 26. (34.) 4—6.

Kiűzetés a Paradicsomból

41 lap gépelt szöveg a szerző tintajavításával. — A tanulmány III. és V. fejezete Bajor Andor mélabús humoráról címen K. 1969. 5. 720—732.

Az értelem illúziótlanságával a szellem birodalmában

H 1971. XII. 17. (51.) 6. és XII. 31. (53.) 4.

Sartre: A szavak

ALO 260—263. — A lehetetlen ostroma. — J. P. Sartre: A szavak címen U 1965. I. 22. (4.) 4.

Franz Kafka

ALO 264—274. — Franz Kafka: A per. Fordította Szabó Ede. Irodalmi Könyvkiadó Bukarest 1966. Utószó: 189—204.

Eugene O'Neill

ALO 277—290. — Eugene O'Neill: Amerikai Elektra. Drámai trilógia. Fordította Ottlik Géza. Irodalmi Könyvkiadó Bukarest 1966. Utószó: 233—250.

Minikritikák az Új könyvek rovatból (1964—1967)

1. Anna Seghers: A hetedik kereszt. U 1964. XII. 18. (51.) 2.
2. Kacsó Sándor: Írók — írások. U 1965. I. 15. (3.) 4.
3. Szemlér Ferenc: Vándorló évek. I. 22. (4.) 2.
4. Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása II. 12. (7.) 6.
5. Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk III. 12. (11.) 2.
6. Sólem Aléchem: Tóbiás, a tejesember IV. 2. (14.) 2,
7. Bartalis János: Idő, ne fuss IV. 30. (18.) 6.
8. Móricz Zsigmond: Úri muri VII. 2. (27.) 6.
9. Camus: A pestis IX. 24. (39.) 2.

10. Ivo Andrić: Híd a Drinán X. 22. (43.) 6.
 11. Ige és igézet (Palocsay: Kakukkfúvola) XI. 19. (47.) 6.
 12. Majtényi Erik: Szobrot álmodtam XI. 26. (48.) 2.
 13. Jorge, Semprun: A nagy utazás U 1966. I. 28. (4.) 6.
 14. Brecht legszebb versei IV. 29. (17.) 2.
 15. Fodor Sándor: Csipike, a gonosz törpe VII. 8. (27.) 6.
- A 11. sorszámú írás a lapban nem rovatba sorolva jelent meg.
A többiek szignója illetve aláírása (—s —ó), F.L., (földes).

SZÍNHÁZI ÓRJÁRAT

Zárt világ a — dráma

A hagyatékban megőrzött 1—7 lap gépirat a 60-as évekből. Befejezetlen.

A dráma paradoxona

ALO 351—366 — K 1967. 4. 517—524. Vita K. *Jakab Antal*: A dráma és a drámai (K 1967. 1. 63—65.) című írásával. A K. *Jakab*-cikkhez Földes előtt még hozzászolt *Szombati Gille Ottó*: A dráma és a „színházi”. — Néhány szó a cselekvés védelmében (K 1967. 3. 407—409.), Földes után: G. *Balogh Attila*: A színházból kiábrándult ember állásfoglalása (K 1967. 5. 630—681.) és ***: Gondolatok az abszurd fogalmáról. — Elmefuttatás egy vita kapcsán (K 1967. 6. 834—839). Az eszmecserét K. *Jakab Antal*: Hozzászólás a hozzászólásokhoz és *A szerkesztőség zárszava* (K 1967. 8. 1110—1113. és 1114.) rekesztette be.

Ki is az a színházi szakember

ALO 391—397. — U. 1966. IX. 2. (35.) 8. Hozzászólás K. *Jakab Antal*: Drámák és évek (U 1966, VIII. 12. (32.) 8. és *Szőcs István*: Szervezhető-e a művészet (U 1966. VIII. 19. (33.) 8.) című írásokhoz.

A Szatmári Színház Romeo és Júliája korabeli színpadon

U 1957. VII. 18 (29.) 5.

Komédia, tragédia és rendezői felfogás

ALO 305—319. (A megírás éve: 1958.)

„Dühöngő” szatmáriak — Osborne-bemutató a szatmári színházban

U 1965. IV. 2. (14.) 8. (A Nézz vissza haraggal című Osborne darab színikritikája.)

Az elvont eszme bűne

ALO 238—248. — U 1965. IV. 9. (15.) 8. és IV. 16. (16.) 8.

Hagyományosabb jobb lett volna

U 1965. XI. 19. (47.) 8.

Bernard Shaw: Sosem lehet tudni

U 1966. I. 14. (2.) 10. — Az első mondat kettőspontja utáni [...] helyén a lapban tördelési hibából a következő zagyvaság olvasható: „*apa-gyermek fonák ellentétének / maliciózus és le-sújtó amazonoknál kevésbé epés / ban*”. A kurzivált szöveg a hasáb egy teljes sorát teszi ki, és szó szerint egyezik a második bekezdés harmadik sorának szövegével. Egy kihullott és végképp elveszett sort helyettesít — és teszi értelmetlené az egész kipontozott szövegrészt.

Főszereplő a rendező

H 1970. XI. 6. (3.) 11.

Ezek a képmutató bolondok

H 1971. I. 8. (2.) 10—11.

A régvárt korszerűség

1. H 1971. IV. 2. (14.) Nagy István Özönvíz előttje Marosvásárhelyen alcímmel. Lásd még: Seregszemle után a díjazott alakításokról. H 1971. VI. 4. (23.).

2. H. 1971. XII. 17. (51.) 12. Magyar tévé-színpad címmel.

**A közönség igénye
avagy Miből lesz a cserebogár**

H 1972. II. 4. (5.) 10.

ELVEK ÉS VITÁK

Fiatal íróinkról

U 1956. III. 16. m (11.) 2. — Vita *Nagy István*: Fiatal íróink alkotásainak egyes eszmei kérdéseiről (U 1956. III. 2. (9.) 1. című cikkével. A vitához hozzászólt még: *Gálfalvi Zsolt*: Az „egyoldalú valóságlátás” — és fiatal íróink alkotási kérdései (U 1956. III. 23. (12.) 4.) című cikkével, és zárta *Nagy István*: Még egyszer és nem utoljára fiatal íróinkról (U 1956. IV. 6. (14.) 3.) című cikke.

Kin nevet és kit nevette Benczédi?

ALO 295—304. — U 1957. VI. 27. (26.) 9. és VII. 4. (27.) 7. — Hozzászólás *Látó Anna* (Mint macska a forró kását... — U 1957. V. 30. (22.) 10.) és *Markos András* (Hol a kulcs? — U 1957. VI. 13. (24.) 9.) vitájához.

Fülszövegek dicsérete

ALO 369—372. — U 1965. I. 29. (5.) 6.

Tatárjárás a műbírálóban

ALO 373—375. — U 1965. II. 5. (6.) 6.

Ki fetiszizál?

ALO 331—338. — U 1965. V. 14. (20.) 4. Vö. még a következő írásra (*Vélemény és igazság*) vonatkozó jegyzettel.

Vélemény és igazság

U 1965. VI. 14. (24.) 4. A Ki fetiszizál? és Vélemény és igazság című cikkek az Utunk 1965 januártól júliusig tartó, a novella-műfajt s ennek kapcsán általánosabb irodalomelméleti kérdéseket taglaló nagy ankétja keretében jelentek meg. Az ankét teljes anyagának a bibliográfiája a következő:

1. *Marosi Péter*: Lektűr és hatás I. 8. (2.) 4—6.
3. *Szász János*: Dráma és valóság I. 22. (4.) 2.

4. *Szilágyi Júlia*: Ne bújjunk át a lécz alatt. II. 5. (6.) 6.
 5. *Szőcs István*: Történet és történet. II. 12. (7.) 6.
 6. *Kormos Gyula*: Kerülgetés nélkül. II. 19. (8.) 2.
 7. *Baróti Pál*: Búcsú az anekdotától. II. 26. (9.) 2.
 8. *Cseke Gábor*: Mikor befejezett az élmény? III. 19. (12.) 6.
 9. *Bálint Tibor*: És boldogan éltek, míg meg nem haltak. IV. 2. (14.) 2.
 10. *Kormos Gyula*: Örvendjünk-e az elszemélytelenedésnek? IV. 2. (14.) V. 2.
 11. *Baróti Pál*: Örvendjünk-e az elemzés kerülgetésének? IV. 9. (15.) 6.
 12. *Látó Anna*: Gondolatok fordítás közben IV. 9. (15.) 6.
 13. *Marosi Péter*: Vita közben. (Beszámoló a sajtóvitát — 29 külső munkatárs bevonásával — mintegy menetközben értékelő szerkesztőségi megbeszélésről.) IV. 30. (18.) 4—5.
 14. *Gálfalvi Zsolt*: A realizmusról van szó. V. 14. (20.) 1., 4.
 15. *Földes László*: Ki fetisizál? V. 14. (20.) 4.
 16. ***: Ellentéte-e az anekdotikus az elvontnak? V. 28. (22.) 4.
 17. *Szőcs István*: Alkat és stílus. V. 28. (22.) 4.
 18. *Földes László*: Vélemény és igazság. VI. 11. (24.) 4.
 19. *Herédi Gusztáv*: Tartozás. VI. 11. (24.) 4.
 20. *Szőcs István*: Anekdoták és tételek. VI. 18. (25.) 2.
 21. Utunk: Fórum a fórumon. Vitazáró. VII. 23. (30.) 4.
- Az anket keretében külön vita keletkezett Kormos Gyula és Baróti Pál között (5—6. és 9—10. számú cikkek). E vitába kapcsolódott be Földes (14.), akivel Szőcs István szállt vitába (16.). Ezt Földes (17.) és ismét Szőcs (19.) viszontválaszai követték.

Áldott középfok

ALO 376—378. — U 1965. VI. 4. (23.) 6.

Provincia és nagyvilág

ALO 379—381. — U 1965. VI. 25. (26.) 4.

Jegyzetek a korszerűségről

ALO 320—330. — K 1965. 9. 1222—1228. (Korszerűség a művészetben címen.)

Halhatatlan emberiség — esendő ember

ALO 339—344. — U 1965. X. 23. (43.) 1., 4. Hozzászólás az Utunk — Veress Zoltán kezdeményezte — *Valóság* és *világkép*

ankétjához (1965. szeptember—december). Az ankét teljes anyagának bibliográfiája:

1. *Veress Zoltán*: Valóság és világkép. IX. 24. (39.) 1—2.
 2. *Panek Zoltán*: Korszerű-e a théta-hullám. X. 1. (40.) 1—2.
 3. *Szőcs István*: Erkölcsi és fizikai világkép. X. 8. (41.) 1—2.
 4. *Veress Zoltán*: Hová akarunk kilyukadni. X. 15. (42.) 1—2.
 5. *Földes László*: Halhatatlan emberiség — esendő ember. X. 22. (43) 1., 4.
 6. *Herédi Gusztáv*: Gondolkodó művészetért. X. 29. (44.) 1., 4.
 7. *Szőcs István*: Költészet és fizika. X. 29. (44.) 1., 4.
 8. *Banner Zoltán*: Valóság és világkép a képalkotásban. XI. 5. (45.) 1., 8.
 9. *Roth Endre*: Ajánlom a filozófiát. XI. 5. (45.) 1., 8.
 10. Dr. *Lőrincz Pál* (szakorvos): Ki vizsgáztat kit. XI. 15. (45.) 1., 8.
 11. *Szűcs Dezső* (mérnök): A mérnök nem csudabogár. XI. 12. (46.) 8.
 12. ***: Modernség és tájékozottság. XI. 19. (47.) 1., 4.
 13. *Weiszmann Endre*: „Szent borzongás” nélkül. XI. 19. (47.) 1., 4.
 14. *Baróti Pál*: Intenzíven élni. XI. 26. (48.) 1., 8.
 15. *Dr. András Zoltán* (szakorvos): Orvosok az irodalomban. XI. 26. (48.) 1., 8.
- A vitát a következő számban két külföldön megjelent (átvett) írással zárta a szerkesztőség:
16. *Szergej Orlov*: Költészet, tudomány, társadalom. (Felszólalás a Magyar Írók Szövetségében rendezett nemzetközi költőkonferencián Budapesten) és
 17. *Pierre Abraham*: Az Isteni színjátéktól az emberi színjátékig. (Részletek az Europe Dante-számának — 1965. szept.—okt. — Kopogtassunk a bronzkapun című bevezető cikkéből.) XII. 3. (49.) 10.

Irodalomkritika — renoválás miatt zárva

ALO 345—350. — U 1966. VI. 10. (23.) 2. 1966 április és június között az irodalomkritika helyzetéről folyt vita az Utunk hasábjain, a cikk ennek keretében jelent meg. A vita könyvészeti adatai:

1. *Szász János*: Kritikánk gyöngeségei. IV. 8. (14.) 4.
2. *Kántor Lajos*: Ragályos „impresszionizmus”. IV. 15. (15.) 2.
3. *Sőni Pál*: La critique créatrice. IV. 29. (17.) 2.
4. *Szilágyi Júlia*: A kritikus dilemmája. V. 13. (19.) 2.
5. *Láng Gusztáv*: Monológ a kritikáról. V. 13. (19.) 2.
6. *Veress Zoltán*: A kritika teknősbékája és egyéb gondolatok. V. 20. (20.) 4.
7. *Szőcs István*: Ki is a kritikus? V. 27. (21.) 2.

8. *Földes László*: Irodalomkritika — renoválás miatt zárva.
VI. 10. (23.) 2.
9. ***: A kritikus paradoxonjai és dilemmái. VI. 17. (24.) 2.

A szegény antológia-szerkesztő panasza

U 1966. VIII. 12. (32.) 2.

A művészet kedélye

ALO 382—386. — E 1967. V. 11. (6070.) 4.

Kultúra-pasztillák

A hagyatékban megőrzött, 5 és fél lap terjedelmű, tintával javított gépmásolat alapján. — E 1969. VII. (6741.) 3. — Művelődés-pasztillák — Közönség és kultúra címmel.

Kinek írok?

A hagyatékban megőrzött, 5 gépelt lap terjedelmű, tintával javított szöveg alapján. A megírás időpontja körülbelül 1968—1969.

Mit kíván a nép?

A hagyatékban megőrzött, 5 gépelt lap terjedelmű szöveg alapján. A megírás éve: 1967.

Íróságom bölcsőhelye?

A Hét keretes nyomdai szabványpapírjára gépelt, 3 lap terjedelmű, tintával javított szöveg. — H 1971. VI. 18. (25.) — A 25 éves Utunkat köszöntő számban.

Róza — Tódor Dénesné Molnár Róza, 1950—1980 között az Utunk szerkesztőségi mindenese volt.

MINIATŰRÖK AZ ÓRIÁSRÓL

Miniatűrök az óriásról I—IV

Fennmaradt gépelt formában két példányban, a két példányon a szerzőnek egymástól némileg különböző javításával: míg az első példány a szerkesztőséget járta, Földes a másolaton tovább csiszolt, de ezeket a javításokat később már nem vezette rá az első példányra. A szöveg véglegesítése mindkét példány javításainak figyelembe vételével történt.

Ötési eltiltás után Földes László szilenciumát 1964 végén feloldották: újra publikálhatott. Nagy tervei voltak. Egyebek között *Miniatűrök az óriásról* címen esztétikai jegyzetek átfogó, nagy terjedelmű tervét dolgozta ki és nyújtotta be az Utunk szerkesztőségének. Tervezetéhez mutatóban mellékelte a sorozat első négy közleményét is. Hamarosan tapasztalhatta, hogy bár publikálhat, de csak módjával: javaslatát a szerkesztőség nem fogadta el. Így aztán a sorozat tervéből csak a mutatónak szánt első négy közlemény készült el. Azok is itt jelennek meg először. Az Utunk szerkesztőségének benyújtott javaslat teljes szövegét alább adjuk. (A közleménycímek felsorolása után következő szögletes zárójelbe foglalt szöveget Földes utólag áthúzta, illetve azokkal a sorokkal helyettesítette — grafitceruzával, a lapszélen —, amelyek a zárójel után kurzív szedéssel következnek.)

A Miniatűrök az óriásról című esztétikai jegyzetek terve

A beadott négy szöveg után következő jegyzetek lényegében az esztétika problémáinak sajátos rendszerézése alapján igyekeznek kimeríteni a tárgyat. Ez a rendező elv a művészetek egységének és különbözőségének a szempontjára épül. Persze mielőtt az egyes művészeti ágak sajátosságainak kérdését érinteni lehetne, pár jegyzetben általános kérdések felvetése szükségesnek mutatkozik. Ezek szerint a további jegyzetek terve a következő. (Csak a címeket sorolom fel.)

5. A művészetek eredete. Munka és művészet; 6—7. Mágia és művészet; 8. A mai értelemben vett művészet kialakulása; 9. Alapvető művészi magatartások az osztálytársadalomban; 10. A művészet ős-szinkretikus egységének tagolódása művészeti ágakká; 11. A művészetről általában, szemben egyéb társadalmi tudatformákkal; 12. A specifikusan művészi tárgy, eszme és forma; 13. A művészeti ágak sajátosságairól; 14. A sajátos művészi nyersanyag. A művészetek anyagainak történelmi fejlődése; 15. A különböző művészetek anyagainak megkülönböztetése; 16. A sajátos művészi kifejezőeszköz. A művészetek kifejezőeszközeinek történelmi fejlődése; 17. A szobrászat, festészet, grafika kifejező eszközei; 18—20. A zene, az irodalom, a filmművészet kifejezőeszközei; 21. A tolmácsoló művészetek kifejezőeszközei; 22. A művészetek osztályozása kifejezőeszközeik alapján; 23. Alkalmazott művészetek és tükröző művészetek; 24. Miért nem tartom helyesnek az

expresszív és ábrázoló művészetek szerint való felosztást; 25. Miért nem foglalkozhatom itt az alkalmazott művészetekkel, csakis a tükrözőkkel; 26. Tükröző művészetek felosztása kifejezőeszközök alapján; 27. Alkotó művészetek és tolmácsoló művészetek; 28. Alkotó művészetek további felosztása képzőművészetekre és dinamikus művészetekre; 29. A sajtóságos művészi tárgy. A művészetek tárgyának történelmi fejlődése; 30—34. A szobrászat, a festészet, a zene, az irodalom, a filmművészet specifikus tárgya; 35. A tolmácsoló művészetek specifikus tárgya; 36. A sajtóságos forma-teremtés, képalkotási eljárás a különböző művészetekben; 37. A művészi kép alapformáiról. Miért tévesztik ezeket össze az irodalmi stílusalakzatokkal; 38. A művészi képalkotás eljárásának történelmi fejlődése. Mennyiben determinálja az uralkodó képforma az ábrázolási módszert, illetve áramlatot; 39. A művészi kép alapformáinak gnoszeológiája; 40—45. A szimbólum, a metafora, az ideogramma, a hiperbola, a szinekdoché, a prototípus. Milyen művészetek és milyen áramlatok dolgoznak ezekkel az eszközökkel; 46. A típus. Miért volt téves az a felfogás, hogy a képi általánosítás azonos a tipizálással. Milyen művészetek és milyen áramlatok dolgoznak vele; 47. A művészi eszme sajátosságai a különböző művészetekben; 48—50. A képzőművészetek, a zene, az irodalom specifikus eszmeköre; 51. A különbözőségében egységes művészetről.

[Ez itt hozzátétőlegesen egy esztendőre való anyag, ha a szerkesztőség elfogadja. Adott esetben folytatható is, ha az olvasó el nem unja. Folytatás esetén hozzátétőlegesen ugyanennyi gloszszát ígérhetek a művészetek kategóriáiról (a derűstől a tragikusig), valamint a nekik megfelelő ábrázolási módokról s arról, hogy az egyes művészeti ágak mennyiben alkalmasak bizonyos kategóriák megragadására és bizonyos ábrázolási módok alkalmazására, valamint a művészet alkotási módszereinek és áramlatainak történelmi alakulásáról. Ez utóbbit ott ilyen rendszerezésben tárnám fel, egyébként azonban itt is] *Az anyagot — amint a tervből kiviláglik — nem az alkotási módszerek és áramlatok történelmi fejlődés-folyamata szerint tárgyalom, de* állandóan átszövöm a tárgyat az alkotási módszerek, illetve az áramlatok problémáival, különös tekintettel arra, hogy a huszadik századbeli áramlatok rendkívül sok izgalmas kérdést vetnek fel.

Tekintettel arra, hogy ezeket a kérdéseket vita nélkül, bizonyos álláspontok visszaverése nélkül tárgyalni nem lehet, vitatkozni azonban élőkkel nem akarok, négy rokonommal folytatom le a vitát, akik közül mindegyik egy-egy, véleményem szerint elítélendő álláspontot képvisel: a) a műveletlen giccs-izlést, b) a konzervatív, idealista, valláserkölcsi alapokon álló esztétikai szemléletet, c) a vulgarizálást és dogmatizmust, d) a felelőtlen, sznob modernkedést. Álláspontomat ezekkel szemben fejtem ki ott, ahol szükségesnek mutatkozik a vita.

Kolozsvár, 1965. január 28.

Földes László (sk)

Két volt hallgatója, Bocskai Vince (Szóvata) és Burján-Gál Emil (Gyergyószentmiklós) munkájának köszönhető, hogy rendel-

kezünk Földes Lászlónak a kolozsvári Képzőművészeti Intézetben az 1971—1972-es tanévben megtartott (tehát az utolsó) esztétikai kollégiuma jegyzetével. („Az előadásokat lejegyezte Bocskai Vince, átgépelte Burján-Gál Emil 1981-ben”). Ez a jegyzet 38 sűrűn gépelt oldal terjedelmű, megítélhetően a kurzust arányaiban pontosan reprodukáló, erősen vázlatos foglalata a megtartott előadásoknak. A szöveg a jegyzetelő (és általában az előadásokat látogató) diák számára vizsgaanyagként kiváló munkaeszköz. Mint önálló olvasmány tömör tételek és címszavak formájában rögzített, részletekbe menő, bő tartalomjegyzékként, a kollégium csontvázaként hat, mely szükségszerűen csak halvány nyomait őrzi Földes jellegzetes anyagkibontó, elemző módszerének. E diákjegyzettel összevetve az Utunknak szánt 1965-ös ciklustervezet fenti címlistáját, megállapítható, hogy Földes ez utóbbihoz kurzusa első részének néhány oldottabban kezelhető fejezetét választotta ki, olyanokat mint például a művészetek kifejező eszközeiről, felosztásáról, a művészeti ágak tárgyáról, a képről és a képformákról (szimbólum, metafora, ideogramma stb.) szóló és hasonló fejezeteket. Lemondott viszont alapvető esztétikai, illetve filozófiai kategóriák, metodológiai és történelmi problémák önálló tárgyalásáról, nyilván olyan meg gondolásból, hogy ezeket elvont-spekulatív jellegük okán, illetve apparátus-igényük miatt nem bírma el a megszabott cikknyi terjedelem.

Az első közlemény második gépiratpéldánya 2. lapjának margóján tintával írott pótlás: „honnan tudja oly tévedhetetlenül, hogy mi a tipikusság az irodalomban, és azt is, hogy neki azért van joga gyámkodni az író fölött, mert ezzel biztosítja az alkotói szabadság legnagyobb fokát, ki hatalmazta fel, hogy a nép esztétikai igényét az író felé közvetítse, s megvonja a határt, amelyen túl baj van a gondolat ideológiai tisztaságával.”

Burov, Alekszandr Ivanovics (1919—), szovjetorosz esztéta. *A művészet esztétikai lényege* (Bp. 1962.) című kézikönyve a hatvanas években kritikus és művész körökben közközben forgott.

Közgyűlés után

Gépirat, első példány, szerzői javításokkal. A közgyűlésre — ahol a romániai magyar írók az irodalmi szerkesztőségek szellemének és gyakorlati ügyvitelének demokratizálásáért szálltak síkra — Bukarestben került sor 1968 július első felében, e jegyzetek megírására pedig közvetlenül utána. A közgyűléshez fűződő, és utána is egy ideig élő reményekről lásd még Huszár Sándor: Sorsom emlékezete. *Kriterion* 1982. 182—185.

Amikor Földes az irodalmi lapok szerkesztésében rendszerré vált egészségtelen tüneteket és azok hordozóit megcélozta, ezzel országos érvényű anomáliát tűzött tollhegyre. Mi sem bizonyítja ezt inkább annál, hogy fél év múlva, 1968 novemberében az Írószövetség Országos Kongresszusán is ez volt az egyik központi, legszenvedélyesebben vitatott téma, sőt az volt már a kongresz-

szusra készülő román irodalmi sajtóban is. Számos e témát taglaló írással egy sorban Adrian Marino például egyik cikkében megállapította: „A szerkesztőségek az irodalmi élet alapsejtjei. Ott rejtőznek az irodalmi élet rákos fertőzéseinek a gócai, amint ahogy onnan kell hogy kiinduljon a kezdeményezés e bajok legyűrésére is.” Ennek sikere a szerző szerint azon múlik, hogy elbürokratizált irodalmi funkcionáriusok helyett a szerkesztőségekbe elkötelezett emberek kerüljenek, akiket elvek, eszmék, szenvedélyek fűtenek. (România literară 1968.X.10. 1.sz. 8.) Az előre közzétett *Kongresszusi Tézisek*-ben a kérdés a következő megfogalmazásban olvasható: „Kívánatos, hogy az irodalmi lapok egymástól eltérő egyéni arculattal rendelkezzenek, mert így szolgálhatják jól a kortárs irodalmat.” Majd megállapítva a lap jellegére is kiható szerkesztői egyéniség fontosságát, a dokumentum nyomtatékosan hangsúlyozza, hogy ugyanakkor „semmiképpen sem válhat egy lap egyetlen ember tulajdonává.” (Lucaefărul, 1968.X.19. 42.) Zaharia Stancu, a kongresszuson elhangzott jelentésében már a szerkesztőségekbeli légkör megjavítására, a lapok minőségének javítására foganatosított intézkedésekről szolt, továbbá egyéb szervezői és szemléleti reformok szükségességéről. Ezek kapcsán leszögezte: nem az Írószövetség feladata a kortárs irodalom értékrendjének a megállapítása, sem pedig az írók adminisztratív úton való, mintegy protokolláris jellegű megkülönböztetése, rangsorolása. (Lucaefărul, 1968.XI.16.) Számos kongresszusi felszólaló szenvedélyesen tárgyalta a szerkesztőségek munkastílusának és -módszereinek, a lapok funkciójának problémáját. Pars pro toto, itt a Miron Radu Paraschivescu intervencióját említjük, aki bírálta az irodalmi élet túlhaladott szervezeti formáit és a stílusok, ízlések, törekvések változatosságának szükségességéről szólva írói csoportosulások és ezek intézményes biztosítására új lapok és új, autonóm könyvkiadók szükségességét hangoztatta. (România literară, 1968.XI.21. 8—9.) A kongresszusi *Záróhatározat* pedig a következő szavakkal utasította el azt az elavult szemléletet, amely a lapot saját feudumának tekinti: „Az irodalmi folyóiratok egyformán legyenek mind az íróké, mind az olvasóké. A szerkesztőségek módszerét, légkörét, munkastílusát az elvszerűség, a kölcsönös tisztelet és kollégialitás jellemezze.” (Lucaefărul, 1968.XI.23. 47. sz.)

Nemzedékről — öt tételben

Gépirat indigós másolata, kisebb szerzői javításokkal. A megírás ideje 1968 ősz. Megjelent: Korunk 1982. 7. 540—543., 8. 586—592.

Parabolák

Gépirat első példány. A megírás éve: 1969.

A közelnézet optikája

A Hét keretes szabványpapírára gépelt 9 lap terjedelmű szöveg. A gépelés dátuma 1972. szeptember 14. (Ekkor a szerző már a kolozsvári Onkológiai Intézet betege.) 1971 őszén jelent meg a Kriterion kiadásában Kántor Lajos—Láng Gusztáv: Romániai magyar irodalom 1945—1970 című munkája. 1972 januártól szenvedélyes vita zajlott fölötte a romániai magyar irodalmi és kulturális sajtóban. (A vita zöme nyárig lezajlott, az utolsó, kései akkordjaira azonban csak szeptember—októberben került sor.) Ezt a vitát Földes kezdettől élénk érdeklődéssel követte, rendkívül szimptomatikusként tartotta, és nagyobb méretű, alapos kritikai felmérésére készült. A kidolgozáshoz már betegen fogott hozzá, és csak az első közleménnyel készült el. Ez volt utolsó (és félbeszakadt) írása.

HÁROM LEKTORI VÉLEMÉNY

Dsida Jenő: Rettenetes virágének

Az 1966-ban Versek címmel megjelent kötet összesen 263 verset tartalmaz: 147-et a kötetben megjelentekből és 116 verset a hagyatékból. A kiadó azonban megtartotta az eredeti felépítést, azaz kötetcímeik szerinti ciklusokba csoportosította a megjelent verseket.

Tóth Sándor: Gaál Gábor utószaváról

A dolgozat, amelyről a referátum szól, végül is nem jelent meg a Gaál Gábor Válogatott írások III. kötetében, és egyáltalán nem jelent meg abban a formában és terjedelemben, amelyről Földes referátuma szól. Egyik oka ennek éppen a referátum által is kifogásolt zsúfoltsága volt, de még inkább a 8 íves terjedelme. Ez háromszorosa volt annak a 3 ívnek, amennyit a kiadó eredetileg egy ilyen utószó-tanulmánynak biztosítani szándékozott. A szerzőnek viszont sehogy sem sikerült a 25 ívet is meghaladó kéziratából egytizednyi terjedelmű, a célnak megfelelő sűrítmenyt produkálni, amellyel maga is meg lehetne elégedve. Ebben a helyzetben a kiadó lemondott arról, hogy a G.G. Válogatott írások III. kötetét utószó-tanulmánnyal zárja, elfogadva a szerző javaslatát munkájának olyan nagyobb (20 ív) terjedelmű önálló kötetben való kiadására, amelyben érvényesülhet az eredeti kézirat arányosabb és elemzőbb tárgyalási módja (Tóth Sándor: G.G. Tanulmány Gaál Gáborról, a Korunk szerkesztőjéről. Kriterion 1971).

Hervay Gizella: Ez van

Hervay Gizella kötete Űrlap címmel 1973-ban jelent meg a Kriterion Könyvkiadó gondozásában, az eredeti 9 ciklus helyett 5 ciklussal (Dombok, Ez van, Vaságyon, Máglya, Ráolvasó).

FÖLDES LASZLÓ IRODALMI MUNKÁSSÁGA (1948—1972) Könyvészeti adalék

A. Önállóan megjelent írások, fordítások Összeállította Gáspár Sándor

1. A gondolkodási funkció fejlődése a mágiától a dialektikáig. Államvizsga dolgozat. Kolozsvár, 1946 [Gépirat].
2. A bölcelettörténet rövid vázlat. Gaál Gábor egyetemi tanár előadásai nyomán összeállította Földes László és Tóth Sándor. Litografált jegyzet. „Victoria” Diákszövetkezet kiadása. Kolozsvár, 1947.
3. Marxizmus. Gaál Gábor egyetemi tanár előadásai nyomán összeállította Földes László és Tóth Sándor. Litografált jegyzet. „Victoria” Diákszövetkezet kiadása. Kolozsvár, 1947
4. Al. Şahighian: Ricsi-ricsi. Fordította Földes László. Az IMSZ KV Ifjúsági Könyvkiadója. Bukarest, 1953.
5. Illés Béla: Cînt omul şi luptele lui [Fegyvert s vitézt énekel]. Editura de Stat. Bucureşti, 1950. Prefaţă de Földes László.
6. Sütő András: Pornesc oamenii [Emberek indulnak]. Din literatura noastră. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă. Bucureşti 1953. 118—142.
7. Franz Kafka: A per. Az utószót írta Földes László. Irodalmi Könyvkiadó Bukarest, 1966.
8. Eugene O’Neill: Amerikai Elektra. Az utószót írta Földes László. Irodalmi Könyvkiadó Bukarest, 1966.
9. A lehetetlen ostroma. Bírálatok és cikkek, Irodalmi Könyvkiadó Bukarest, 1968.

B. Cikkek és tanulmányok az időszaki sajtóban

1948

1. A szellemi munkaverseny első lépései. Utunk 9. sz. 10.
2. Az egyetemi ifjúság útja. Utunk 11. sz. 11.
3. A nagy példa közvetítője. Az ARLUS. Utunk 20. sz. 2.
4. A diákság harci napja. Utunk 22. sz. 7.
5. Diplomagyárból — tudományos főiskola. Utunk 24. sz. 9.

1949

6. A jószándék nem elég. Utunk 13. sz. 13.
7. Vizsgák után. Utunk 15. sz. 6.
8. Lenin és Sztálin hűséges tanítványának ideológiai tanítása. Utunk 17. sz. 4.
9. Asztalos István új regénye és a valóság ábrázolásának kérdése. Utunk 20. sz. 16.
10. Mi a szocialista kultúrával, a békével tartunk. Utunk 21. sz. 1.
11. A nép életét építő tudomány. Utunk 22. sz. 14.

12. Kozmopolita szemfényvesztés helyett — tudományos lélektan. Utunk 24. sz. 1.
13. Az új ember kohója. Utunk 26. sz. 10.
- 1950**
14. Letűnt idők nyomában. Utunk 3. sz. 16.
15. Az új és a régi Kovács Bálint [Daday Lóránd] írásaiban. Utunk 9. sz. 4.
16. Bálint László: Az első brigád. Utunk 10. sz. 3.
17. Rovátka. Kormos Gyula novellája. Utunk 16. sz. 8.
18. A kritikus találkozik az étellel. Utunk 17. sz. 2.
19. Anikónén' felébred. Sütő András novellája. Utunk 21. sz. 8.
20. A valóság ábrázolásának hitelessége elbeszélő irodalmunkban és a sematizmus. Irodalmi Almanach 3. sz. 151—160.
21. Bonczos István írásairól. Romániai Magyar Szó 633. sz. (június 5.)
- 1951**
22. A sematikus kritikáról. Utunk 10. sz. 3.
23. Harc a kommunista hős ábrázolásáért irodalmunkban. Utunk 19 (133) sz. [Sajtóhiba miatt 13 (139) sz.] 3.
24. Hány „énje” van a költőnek? Utunk 33. sz. 3.
25. Hogyan segíti a kritika irodalmunkat? Utunk 43. sz. 4.
26. Balla Károly: Drága föld. Utunk 48. sz. 3.
27. Költőink — szabad hazánk szeretetéről. Utunk 50. sz. 3.
- 1952**
28. Nagy István: A legmagasabb hófokon. Utunk 5. sz. 1.
29. A típusok Nagy István új regényében. Utunk 7. sz. 3.
30. A munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének ábrázolása irodalmunkban I—II. Utunk 19—20. sz. 1.
31. Doi scriitori maghiari distinși cu premiul Stalin [Két Sztálin-díjas magyar író]. Almanahul literar 4. sz. 118—121.
32. Válasz egy másvalakihez címzett levélre. Utunk 24. sz. 1.
- 1953**
33. Kezdő íróink felkarolása — mindannyiunk lelkiismereti ügye. Utunk 2. sz. 1.
34. Új feladatok a társadalomtudományok előtt Sztálin elvtárs „A szocializmus közgazdasági kérdései” című művének és az SZKP XIX. Kongresszusa dokumentumainak alkalmazásáért a Bolyai Tudományegyetem munkájában. Utunk 6. sz. 2.
35. Irodalombírálatunk új termékéről — Az Irodalmi Almanach IV—V. és a Bánsági Írás 2—3. számának kritikái anyagáról. Utunk 6. sz. 3.
36. Emberek indulnak. Sütő András válogatott novellái és karcolatai. Igaz Szó 4. sz. 114—123. — Ugyanaz [románul, kibővítve], Sütő András: Pornesc oamenii. Din literatura noastră. 118—142.
37. A főkonfliktus és a konfliktus főoldala. Utunk 20. sz. 4.
38. Kicsi Antal verseiről. Utunk 22. sz. 3.
39. Înainte pe drumul stalinist [Előre a sztálini úton]. Pentru pace trainică, pentru democrație populară 20. sz. 6.

40. Unele aspecte ale poeziei maghiare din R.P.R. [Az RNK magyar költészetének néhány vonása]. Contemporanul 30. sz. 4.
41. Kritikánk elvszerűségéért. Utunk 48. sz. 4.
- 1954**
42. Négy vers tanulsága. Utunk 1. sz. 3.
43. Az irodalmi hős nemzeti jellege. Igaz Szó 3—4. sz. 102—117.
44. Közügy-e a költő magánügye? Utunk 28. sz. 2.
45. Nagy Imre műtermében. Igaz Szó 7. sz. 93—96.
46. Gaál Gábor emlékezete. Igaz Szó 9. sz. 86—99.
47. Figura eroului pozitiv în literatura maghiară din R.P.R. [A pozitív hős alakja az RNK magyar irodalmában]. Viața Românească 10. sz. 227—241.
48. A jövőt formáló nép: irodalmunk pozitív hőse I—II. Igaz Szó 10. sz. 23—32., 11. sz. 57—58.
- 1955**
49. A kommunista író emberszeretetével az objektivizmus és a szubjektívizmus ellen. Igaz Szó 7. sz. 59—73.
50. Levél Majtényi Eriknek. Igaz Szó 7. sz. 122—123.
51. Az aranytollú hajnal. Igaz Szó 10. sz. 122—123.
52. A Párt harcának új krónikásai. Igaz Szó 12. sz. 62—64.
- 1956**
53. Umanismul scriitorului comunist împotriva obiectivismului și subiectivismului. Umanismul socialist și spiritul de partid [A kommunista író humanizmusa az objektivizmus és a szubjektívizmus ellen. A szocialista humanizmus és a pártosság]. Viața Românească 1. sz. 197—211.
54. Levél Kányádi Sándorhoz I—II. Utunk 9. sz. 3., 10. sz. 2.
55. Fiatal íróinkról. Utunk 11. sz. 2.
56. Szabédi László költői útja I—III. Igaz Szó 5. sz. 685—712., 6. sz. 855—870., 7. sz. 999—1007.
57. Amit rögtön el kell mondani. Utunk 21. sz. 2.
58. Kritikánk legidősebb kérdései. Az idillizmus és a negatívizmus gyökerei. Az irodalom káros jelenségei elleni harcról. Utunk 23. sz. 6.
- 1957**
59. Poeți maghiari [din R.P.R.] despre frăția româno-maghiară [Az RNK magyar költői a román-magyar testvériségről]. Scînteia 3820. sz. (február 3.)
60. Külvárosok poézise (Huszár Sándor: Valaki közbeszól). Utunk 6. sz. 4.
61. A kritikus (Szabédi László ötvenéves). Utunk 19. sz. 3.
62. A színjátzás paradoxona. Utunk 24. sz. 11.
63. Kin nevet és kit nevetet Benczédi? I—II. Utunk 26. sz. 9, 27. sz. 7.
64. A Szatmári Színház Romeo és Júliája korabeli színpadon. Utunk 29. sz. 5.
65. Kölni kapitány. Utunk 35. sz. 8. (—s —ó).
66. Miről ír az *Europe*? Utunk 36. sz. 4. (—s I—).

67. Dsida Jenő költészete I—IV. Utunk 38. sz. 8—9., 39. sz. 4—5., 40. sz. 8—9., 41. sz. 4—6.
68. Probleme ale criticii literare maghiare din R.P.R. [Az RNK magyar irodalombírálatának kérdései]. Tribuna 46. sz. 6—8.
69. Majakovszkij: A fürdő. Utunk 51. sz. 7.
- 1958**
70. Ábrázolás és ítélet. Utunk 4. sz. 8.
71. Olyan mint a filmen. Utunk 5. sz. 7.
72. Folyók, fák, csillagok és — az ember sorsa. Korunk 4. sz. 603—616;
73. Szemlélet és szemléletesség. Létay Lajos költői útja. Korunk 5. sz. 752—766.
74. Ötszázadszor az olvasó előtt. Utunk 21. sz. 1.
75. A róka meg a szőlő. Utunk 24. sz. 5.
76. Fiatal költőkről és az — idősekről I—III. Utunk 27. sz. 1., 28. sz. 1—2., 30. sz. 1.
77. Irodalombírálatunk eszmei tisztaságáért I—II. Utunk 31. sz. 2., 32. sz. 1—2.
78. A Kerge birka — a szatmári színpadon. Utunk 44. sz. 5.
79. Anna Frank naplója — bemutató a Szatmári Magyar Színházban. Utunk 48. sz. 9.
- 1964**
80. Anna Seghers: A hetedik kereszt. Utunk 51. sz. 2. (—s —ó)
- 1965**
81. Kacsó Sándor: Írók — írások. Utunk 3. sz. 4. (—s —ó)
82. Szemlér Ferenc: Vándorló évek. Utunk 4. sz. 2. (—s —ó)
83. A lehetetlen ostroma. Utunk 4. sz. 4.
84. Barbu Delavrancea: Napnyugta. Utunk 5. sz. 2. (—s —ó)
85. Fűszövegek dicsérete. Utunk 5. sz. 6.
86. Az Antigone új kiadása. Utunk 5. sz. 10 (s. ó.)
87. Tatárjárás a műbírálatban. Utunk 6. sz. 6.
88. Dürrenmatt: Az öreg hölgy látogatása. Utunk 7. sz. 6. (—s —ó).
89. Molnár Ferenc: Pál utcai fiúk. Utunk 11. sz. 2. (—s —ó).
90. Sólem Aléchem: Tóbiás, a tejesember. Utunk 14. sz. 2. (—s —ó).
91. „Dühöngő” szatmáriak (John Osborne: Nézz vissza haraggal). Utunk 14. sz. 8.
92. Az elvont eszme bűne (Deák Tamás: Demetrius) I—II. Utunk 15. sz. 8., 16. sz. 8.
93. Új Tonitza-album. Utunk 16. sz. 2. (F. L.).
94. Szabó Lajos: Menekülés. Utunk 17. sz. 6. (—s —ó)
95. Bartalis János: Idő ne fuss. Utunk 18. sz. 6. (—s —ó)
96. Kányádi Sándor: Három bárány. Utunk 20. sz. 2. (—s —ó)
97. Ki fetiszál? Utunk 20. sz. 4.
98. Arghazitól—Argheziig. Utunk 21. sz. 4.
99. Itália virágos kertje. Utunk 23. sz. 2. (—s —ó)
100. Áldott középfok. Utunk 23. sz. 6.
101. Vélemény és igazság. Utunk 24. sz. 4.
102. Fehér kövön fekete kő. Utunk 25. sz. 6. (—S — Ó)

103. Provincia és nagyvilág. Utunk 26. sz. 4.
 104. Francisc Munteanu: Hattonnás bűn. Utunk 27. sz. 6. (—s —ó)
 105. Móricz Zsigmond: Uri muri. Utunk 27. sz. 6. (F.L.)
 106. Látvány és gondolat. Utunk 30. sz. 8.
 107. Expoziții de artă plastică... [Képzőművészeti kiállítások].
 Steaua. 7. sz. 100—101.
 108. Ötéves írói tervem. Utunk 32. sz. 6.
 109. Vox populi — vox Dei. Utunk 33. sz. 9.
 110. Thomas Mann: Halál Velencében. Utunk 35. sz. 4. (földes)
 111. Stendhal: Vörös és fekete. Utunk 37. sz. 6. (földes)
 112. Camus: A pestis. Utunk 39. sz. 2. (földes)
 113. Korszerűség a művészetben. Korunk 9. sz. 1222—1228.
 114. Halhatatlan emberiség — esendő ember. Utunk 43. sz. 1.
 115. Velencei félsiker. Utunk. 43. sz. 2. (—s —ó)
 116. Ivo Andrić: Híd a Drinán. Utunk 43. sz. 6. (földes)
 117. Ige és ígészet. Utunk 47. sz. 6.
 118. Hagyományosabb jobb lett volna. Utunk 47. sz. 8. (F.L.)
 119. Majtényi Erik: Szobrot álmodtam. Utunk 48. sz. (földes)
1966
 120. Mi fér az elégiába? Utunk 2. sz. 2.
 121. Bernard Shaw: Sosem lehet tudni. Utunk 2. sz. 10.
 122. A reklámlélektan vívmányai. Utunk 4. sz. 4.
 123. Jorge Semprun: A nagy utazás. Utunk 4. sz. 6. (földes)
 124. Nem kell mindig eredetieskedni. Utunk 6. sz. 4.
 125. Nicolae Velea: Napkereső. Utunk 7. sz. 2.
 126. Tragikus féltékenység — komikus tudatlanság. Utunk 7. sz. 8.
 127. Fokhagyma és csokoládé. Előre 5704. sz. 2. (március 5.)
 128. Jánosi János: Tanulmányok. Utunk 14. sz. 6.
 129. A gondolat giccses, nem a tárgy. Dolgozó Nő 3. sz. 12.
 130. Brecht legszebb versei. Utunk 17. sz. 2.
 131. Irodalomkritika renoválás miatt zárva. Utunk 23. sz. 2.
 132. Fodor Sándor: Csipike — a gonosz törpe. Utunk 27. sz. 6.
 133. A szegény antológiaszerkesztő panasza. Utunk 32. sz. 2.
 134. Egy nyitány és a vezérmotívumok. Utunk 34. sz. 4.
 135. Ki is az a színházi szakember? Utunk 35. sz. 8.
 136. Lászlóffy Aladár — Harmincévesek. Utunk 41. sz. 2.
 137. Nagy István: A Boldog utcán túl. Utunk 42. sz. 2.
 138. Jánosházy György: Bábel tornya. Utunk 43. sz. 2.
 139. George Călinescu: Mihai Eminescu élete. Utunk 48. sz. 6.
1967
 140. Önvalomás reményekről és csalódásokról. Utunk 6. sz. 4.
 141. Mű és visszhang. Előre 6025. sz. 1—2. (március 18.)
 142. Holdbumeráng. Utunk 11. sz. 2.
 143. Izsák József: Asztalos István. Utunk 13. sz. 2.
 144. A dráma paradoxona. Korunk 4. sz. 517—524.
 145. A művészet kedélye. Előre 6070. sz. 4. (május 11.)
 146. A sémától a lélek gyökeréig — Papp Ferenc próbatétele.
 Korunk 9. sz. 1227—1237.

1968

147. Én és a mindenség. Lászlóffy Aladár költészetéről. Korunk 2. sz. 214—222.

1969

148. A kritika őszinteségéről. Előre 6640. sz. 3—4. (március 9.)
 149. Bajor Andor mélabús humoráról. Korunk 5. sz. 720—732.
 150. Művelődés-pasztyillák — közönség és kultúra. Előre 6741. sz. 3. (július 6.)

1970

151. Beszélgetés Miron Constantinescu egyetemi tanárral — a Társadalmi és Politikai Tudományok Akadémiájának elnökével — a szociológia helyéről és feladatairól. A Hét 1. sz. 3.
 152. Főszereplő: a rendező — Lear király a bukaresti Nemzeti Színházban. A Hét 3. sz. 11.
 153. Abszurd „natúr”-ban (Iosif Naghiu: Gluga pe ochi sau întu-nericul). A Hét 8. sz. 10.

1971

154. Ezek a képmutató bolondok (Teodor Mazilu darabja a Bulandra Színházban). A Hét 2. sz. 10—11.
 155. A világért sem szintézisek — irodalomról, bölcsletről és ideológiáról. A Hét 3. sz. 16.
 156. Világunk és a tudomány. A Hét 4. sz. 1.
 157. Méretek és arányok. A Hét 11. sz. 16.
 158. Familiáris zenebíráló. A Hét 12. sz. 8.
 159. A régvárt korszerűség. Nagy István: Özönvíz előttje Marosvásárhelyen. A Hét 14. sz. 11.
 160. Az értelem indulatával I—II. A Hét 16—17. sz. 4—5.
 161. Újra újraértékelünk? A Hét 18. sz. 9.
 162. „Zilele dramaturgiei originale” Teatrul de Nord din Satu Mare (Secția maghiară: „Amurgul lui Bolyai János”, „Casa festivităților”), Teatrul din Tg. Mureș (Secția maghiară: „Înainte de potop”) [„Az eredeti dráma napjai”. Szatmári Északi Színház. Magyar Tagozat. Bolyai János estéje. Ünnepek háza. — Marosvásárhelyi Színház. Magyar Tagozat. Özönvíz előtt]. Contemporanul 18. sz. 4.
 163. Ki hitte volna. A Hét 23. sz. 9.
 164. Seregszemle után — a díjazott alakításokról I—II. A Hét 23—24. sz. 11.
 165. Írószágom bölcsőhelye. A Hét 25. sz. 4.
 166. Repertoriul cinematografic trebuie să fie un instrument de educație. Anchetă [A filmszínházi repertoárnak a nevelés eszköze kell lennie. Ankét], Cinema 7. sz. 4—11.
 167. Levél Unipán Helgához. A Hét 26. sz. 9. („A Hét képzőművésze” rovatban)
 168. Kedves Olvasónk. A Hét 27. sz. 9.
 169. Porzsolt Borbála. A Hét 30. sz. 9. („A Hét képzőművésze” rovatban)
 170. Vida Géza. A Hét 31. sz. 9. („A Hét képzőművésze” rovatban)
 171. Szervátiusz Jenő. A Hét 32. sz. 9. („A Hét képzőművésze” rovatban)

172. Az építő. A Hét 34. sz. 9.
 173. Pedagógus és varázsló. A Hét 50. sz. 12.
 174. Óriás ostobaságok. A Hét 50. sz. 12 (—s —ó)
 175. Az értelem illúziótlanságával a szellem kávéházában. A Hét 51. sz. 4.
 176. Magyar tévé-színpad. A Hét 51. sz. 12 (—s —ó)
 177. Tévé-dalok — tévé-mosolyok. A Hét 52. sz. 12. (—s —ó)
 178. Az értelem illúziótlanságával a szellem birodalmában. A Hét 53. sz. 4.

1972

179. A közönség igénye avagy miből lesz a cserebogár. A Hét 5. sz. 10.
 180. Ankét filmek. A Hét 5. sz. 12. (—s —ó)
 181. Az őszinte beszéd hitele. A Hét 6. sz. 12. (—s —ó)
 182. Tudománynpszerűsítők Hargitában. A Hét 8. sz. 1.
 183. A dokumentumfilm: művészet. A Hét 8. sz. 12. (—s—)
 184. Vasárnapi bableves. A Hét 9. sz. 12. (—s—)
 185. Könyvek éve — az év könyve. Beszélgetés az Utunk szerkesztőségében: Földes László, K. Jakab Antal, Kántor Lajos, Láng Gusztáv, Marosi Péter és Szócs István. Utunk 11. sz. 1., 6—7.
 186. Kérdez Földes László. A Hét 20. sz. 3.
 187. Hajdu Zoltán munkájáról. A Hét 32. sz. 9. [H. Z. mint festő].
 188. Ives Gandon, Heinz Kahlau és Takács Tibor. Három nyári interjú az írószövetség külföldi vendégeivel. A Hét 34. sz. 6.

C. Írások Földes Lászlóról

1965

1. Szilágyi Domokos: Vita a világrépről [Stílusparódia]. Utunk 52. sz. 8.

1968

2. Huszár Sándor: Földes László, A kritikus ostroma. Utunk 39. sz. — Ua. Huszár Sándor: Az író asztalánál. Bukarest 1969. 309—318.
 3. Méliusz József: A lehetséges meghódítása. Előre 6501. sz. 2. (szeptember 28.)
 4. V. D. [= Veress Dániel]: A lehetetlen ostroma. Igaz Szó. 10. sz. 599.
 5. Kántor Lajos: Szellemi reflexek — és a szintézis. Korunk 12. sz. 1793—1796.

1969

6. V. Szendrei Júlia: A lehetetlen ostroma. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 1. sz. 189—191.
 7. Szócs István: Vándorló szempontok. Igaz Szó 2. sz. 249—255.
 8. Láng Gusztáv: Az analízis győzelme és határai. Utunk 16. sz. 1—2.
 9. Szócs István: Ignoramus et ignorabimus? Igaz Szó 6. sz. 882—892.

1972

10. Bretter György: Földes László köszöntése 50. születésnapjára (arcképpel). Igaz Szó 6. sz. 936—938.

1973

11. RSZK Írószövetsége és A Hét szerkesztősége: Földes László [nekrológ]. A Hét 2. sz. 5. — Ua. Utunk 3. sz. 8. — Ua. Előre 7815. sz. 5. (január 14.)
12. Huszár Sándor: Ötvenedik születésnapja... A Hét 2. sz. 5.
13. Méliusz József: Földes (arcképpel). A Hét 2. sz. 5.
14. Domokos Géza: Úszás közben. A Hét 2. sz. 5.
15. Bodor Pál: Múlt időbe minden ígét. A Hét 2. sz. 6.
16. Dános Miklós: Cikket diktált. A Hét 2. sz. 6.
17. Szabó Gyula: Eltemettük tisztességgel (arcképpel). Utunk 3. sz. 2.
18. D. R. Popescu: Búcsú. Utunk 3. sz. 2.
19. Láng Gusztáv: Az expedíció végén. Utunk 3. sz. 2.
20. Jánosházy György: Örökre fiatal marad (arcképpel). Igaz Szó 1. sz. 137.
21. Deák Tamás: A Temetésen. Igaz Szó 1. sz. 139—140.
22. Bajor Andor: A messzeség íve alatt (arcképpel). Korunk 1. sz. 49.